



Planeringsförutsättningar 2021-2023

Inledning

Åren 2019 – 2020 har varit präglade av en tuff ekonomisk situation, vilket har lett till betydande besparingar och effektiviseringar inom kultur och fritid. Förvaltningen arbetar konstant utifrån Danderyds kommuns fem strategier:

1. Hög kvalitet
2. Stor valfrihet
3. Hög effektivitet
4. Hög attraktivitet
5. Stark utveckling

Kultur och fritid har en hög servicenivå och bred verksamhet som förvaltningen arbetar hårt med för att på bästa sätt förvalta, driva och utveckla. Vi driver en verksamhet utifrån samtliga kommunens medborgares behov. Politiker och tjänstemän har tillsammans tagit fram en "Kultur- och fritidspolitisk inriktning 2021 - 2022" med tre viktiga huvudmål:

1. Främja ungdomars hälsa och välbefinnande
2. Främja alternativ till ensamhet och isolering för våra årsrika (äldre)
3. Ett kultur- och fritidspolitiskt program

Mot bakgrund av ovanstående har förvaltningen systematiskt jobbat med utveckling enligt modellen att försöka vara så kreativa och kostnadseffektiva som möjligt. Fortsatta generella nedskärningar är inte möjliga då dessa riskerar att urvattna det breda verksamhetsutbudet och gå ut över nuvarande servicenivåer.

För budgetåret 2021 har verksamheterna kunnat lägga en budget inom ram, men förvaltningen konstaterar att krav på fortsatta effektiviseringar under 2022 och framåt kommer att medföra behov av beslut som innebär minskat utbud och sänkta servicenivåer. Tänkbara områden att se över är till exempel; förändrade driftsformer, minskat antal bibliotek och anläggningar samt ökat samarbete med grannkommuner för att säkerställa ett brett utbud.

Ekonomi

Kommunstyrelsen föreslår att kultur- och fritidsnämnden får en budgetram för 2021 om 89,0 mnkr (netto), vilket är en uppräknings om 1 procent jämfört budget 2020.

I de gemensamma planeringsförutsättningarna anges att nämnderna ska räkna med ökning för löner och övriga kostnader om 2 procent, höjda internhyror om 1,6 procent, overheadkostnader om 1,0 procent samt ett ökat personalomkostnadspålägg från 39,15 till 40,15 procent. För ökade kapitalkostnader som beslutade investeringar medför kompenseras nämnderna fullt ut.

Uppräkningar enligt ovan och med oförändrad verksamhet, jämfört den organisation som ligger för andra halvåret 2020 innebär ett underskott om 1,3 mnkr. Av underskottet avser 0,8 mnkr biblioteken som tack vare erhållen hyres rabatt 2020 (0,6 mnkr) med anledning av stängning och ombyggnation i Mörby centrum har kunnat genomföra en långsammare anpassning till de minskade ekonomiska förutsättningar som verksamheterna fick under 2019 och 2020. Övrigt underskott beror på att kostnadsökningarna totalt ligger över 1 procent. Av de totala kostnaderna utgör personalkostnader (40 %), lokalhyror (20 %) samt köp av extern huvudverksamhet (6 %). Underskottet måste hanteras och förvaltningen bedömer att detta är möjligt för 2021, men att en årlig effektivisering om 1 procent från 2022 och framåt kommer att få alltför långtgående konsekvenser.

Det redovisade budgetförslaget inom ram bygger på i huvudsak nedanstående förutsättningar:

- Uppräkningar har skett enligt direktiv om 2 procent för lönekostnader
- Övriga kostnader har endast delvis räknats upp och då avseende de avtal som inte är volymbaserade främst driften av Mörby- och Vasabadet men även licenser för systemstöd.
- Anslag för föreningsbidrag och bidrag till fristående musikskolor har inte räknats upp utan ligger på en oförändrad nivå jämfört 2020.
- Taxor och avgifter för planer, hallar och lokaler som föreningslivet hyr har inte räknats upp mot bakgrund av det oförändrade föreningsbidraget samt att hyror för lokaler och planer generellt höjdes med 10 procent under 2020.
- Föreslås att avgifter inom kulturskolans utbud ses över i syfte att justera så att avgift står i relation till lektionstid och gruppstorlek. Budgetförslaget utgår ifrån att den totala intäkten förblir oförändrad.
- Nettoramen har ökats med tillkommande kapitalkostnaderna (avskrivningar och internränta) om 0,7 mnkr för 2021 samt ytterligare 1,2 mnkr för 2022 och 1,1 för 2023. Eftersom interräntan sänkts från 1,5 procent till 1,25 procent från budget 2020 till budget 2021 har avdrag för respektive år skett med 0,3 mnkr. Beräknade kapitalkostnader bygger på beslut om föreslagna investeringar. Enligt planeringsförutsättningarna gäller principen att nämnden erhåller 100 procent kompensation för de kapitalkostnader som beslutade investeringar medför.
- Nettoramen har ökats med 2,1 mnkr för respektive år avseende verksamhetsförändringar. Dessa förändringar gäller den utåtriktade fältorganisationen som utgjorde en del i kommunens trygghetssatsning i budget 2020. Ram om 1,4 mnkr flyttas över från kommunstyrelsen och ram om 0,7 mnkr flyttas över från socialnämnden.

Tillkommande kostnader för kapital och verksamhetsförändringar enligt ovan medför att budget 2021 ligger 4 procent över budget 2020. För 2021 och 2022 har ramarna räknats upp med 1 procent samt tillägg gjorts för kapitalkostnader.

Nämnd (mnkr)	Utfall 2019	Budget 2020	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023
Nettokostnader	89,4	88,1	91,5	93,6	95,6
Förändring i mnkr		-1,3	3,4	2,1	2,0
Förändring i %		-1%	4%	2%	2%

Huvudsakliga förändringar per verksamhetsområde beskrivs nedan.

Nettokostnad per verksamhet	Utfall 2019	Budget 2020	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023
-----------------------------	-------------	-------------	-------------	-----------	-----------

Nämnd och förvaltning	3,9	4,6	4,6	4,7	4,7
Anläggningar	29,2	28,8	29,5	30,9	32,2
Föreningsstöd	15,6	15,8	16,0	16,1	16,3
Ungt fokus	9,4	9,2	11,4	11,5	11,6
Bibliotek	13,7	13,4	13,5	13,6	13,8
Kulturskola	8,1	7,6	7,7	7,8	7,9
Kulturstöd	6,1	5,9	5,9	6,0	6,1
Träffpunkt	3,4	2,8	2,9	3,0	3,0
Nettokostnader	89,4	88,1	91,5	93,6	95,6

Nämnd och förvaltning

Uppräkning ram 1 procent medför att kostnader för utbildning och konferenser ytterligare sänks. Detta eftersom kostnader för löner och hyror utgör 84 procent av de totala kostnaderna och räknas upp med mer än 1 procent. Ytterligare besparingar i antalet tjänstemän bedöms inte vara möjliga.

Anläggningar

Uppräkning ram 1 procent. Ramen har även utökats med tillkommande kapitalkostnader beräknade för respektive år. Kapitalkostnaderna utgår ifrån att föreslagna investeringsprojekt nedan beslutas. Eftersom föreningsbidraget inte räknas upp föreslås taxor för planhyror under normalsäsong att hållas oförändrade. Jämfört 2020 tillkommer helårsdrift av isytor på Danderydsvallen.

Budgetförslaget bygger på att förvaltningen övertar driften av planer under normalsäsong från IFK Stocksund.

Föreningsstöd

Uppräkning ram 1 procent räcker inte att täcka hyreshöjning 1,6 %. Hyreskostnader utgör nästan 70 procent av de totala kostnaderna inom verksamheten föreningsstöd. Detta medför att allt kontant föreningsstöd föreslås ligga kvar på en oförändrad nivå. Mindre reparationer och inköp av förbrukningsinventarier som verksamheten står för när lokaler hyrs in måste minskas. Taxor för hallhyror föreslås ligga oförändrade mot bakgrund av att även föreningsbidraget gör så samt att taxorna höjdes 2020.

Bibliotek

Uppräkning av ram 1 procent. Med helårseffekt av lagd organisation och uppräknings saknas 0,8 mnkr. Biblioteket erhöll under 2020 en hyresrabatt om 0,6 mnkr som nyttjades som stöddämpare för en mjukare anpassning till nya budgetförutsättningar. Inför 2021 kommer en budget att läggas där kostnader för medier och databaser minskas med 0,4 mnkr, personalkostnaderna minskas med 0,2 mnkr, budgeten om 0,1 mnkr för kulturarrangemang i bibliotekets regi tas bort, kostnader för kurser, konferenser, personalrepresentation med mera minskas med 0,1 mnkr. Dessa åtgärder kommer sannolikt inte att påverka öppethållandet. Däremot kommer programverksamheten för vuxna på biblioteken att helt bero på det arbete som vänföreningarna och andra aktörer gör. Biblioteken kan hjälpa till med lokal och viss marknadsföring. Minskade medieinköp gör att "bokprat" tas bort då detta förutsätter inköp av många exemplar av samma bok. Låntagarnas önskemål om inköp kommer i mindre grad att kunna tillgodoses, så även den ökade efterfrågan på digitala medier. Då medieanslagen minskas går biblioteket miste om bidraget från statens kulturråd om 0,1 mnkr. Biblioteken kommer att erbjuda minskad service gentemot skolklasser på skoltid för att kunna fokusera på barn och ungas fritid. På skoltid hänvisas till skolbibliotekens utbud.

Ungt Fokus

Uppräkning av ram 1 procent. Ramen har även utökats med 2,1 mnkr avseende den nya fältorganisationen. 0,4 mnkr ligger "låsta" för att betala hyra för Djursholms fritidsgård under uppsägningstiden till 2022-12-31. Verksamheten hoppas att fastighetsnämnden ska hitta ny hyresgäst så att dessa medel kan användas aktivt för att skapa innehåll i det nya kultur- och aktivitetshuset. Budgeten har tagit hänsyn till den nya fältorganisationen med ungdomskoordinatorerna dock är den nuvarande lokalen i träffpunkt Enebyberg inte optimal. Behov finns att hitta en lokal som ungdomar ifrån hela kommunen har ett naturligt flöde och förhållningssätt till. Önskeplatsen är i Mörby Centrum, en plats som polisen även beskriver som en framtida samlingspunkt för ungdomar.

Kulturskola

Uppräkning ram 1 procent. Budget bygger på oförändrad verksamhet jämfört den organisation som är lagd för höstterminen 2020. Detta innebär på helåret att antalet årsarbetare minskar med 0,80. Färre lärare medför minskad möjlighet att erbjuda individuell undervisning samt att undervisning kan erbjudas på färre platser och färre dagar och tider. En minskning av årsarbetare enligt ovan medför en beräknad minskning av antalet elevplatser med cirka 45 stycken.

Kulturstöd

Uppräkning ram 1 procent medför oförändrad nivå på bidrag till föreningar och fristående musikskolor samt oförändrade nivåer för övriga kostnader.

Träffpunkt

Uppräkning ram 1 procent vilket betyder att övriga kostnader inte kan räknas upp. Verksamhet kvarstår enligt lagd organisation för 2020.

Investeringar

Förvaltningen föreslår en investeringsbudget för 2021 om 21,2 mnkr. Av dessa avser 3,5 mnkr tilläggsanslag för projektet "Servicebyggnad Stockholm" som planeras för start våren/sommaren 2020. Efter inkomna anbud måste projektbudgeten justeras upp. Projektet kommer att avslutas vår/sommar 2021.

Planerade investeringsprojekt för 2021 uppgår till 17,7 mnkr och avser huvudsakligen nedanstående projekt:

SIP Belysning ispist ishall – Belysningen över ispisten i Stockhagens ishall är gammal och ineffektiv bestående av 480 stycken kompaktlysrör som drar mycket energi och kräver stort underhåll.

SIP Kylanläggning –Kompressorerna på Stockholm är gamla och ineffektiva delvis från 1981. Tilltagande kostnader för underhåll och svårt att finna reservdelar. Maskinerna har i förhållande till behov överkapacitet och är energikrävande.

EIP VVS och värmeåtervinning –Renovering och översyn av samtliga installationer. Förbättra värmeåtervinning till servicelänga, garage och ishall.

EIP Renovering klubbhus BV –Verksamhetsanpassning och renovering av ytskikt för att motverka fukt och dålig lukt.

EIP Luftsluss ishall –Bygga luftsluss för ismaskin för att hindra inläpp av fukt och därmed motverka uppkomst av mögel på träbalkar.

DaGy Belysning fotbollsplan –Skapa bättre förutsättningar på fotbollsplanen vid Danderyds gymnasium för att nyttja planen fler timmar och på hösten.

Planerat underhåll –Avser ett flertal mindre projekt för underhåll av investeringskaraktär däribland översyn trafik/parkeringssituationen på Stockhagen, översyn konstbevattning på Danderydsvallen, målning av fasad och fönster på garagebyggnad på Djursholms IP med flera.

Inventarier maskininköp IP –Avser arbetsmaskiner till idrottsplatserna främst en stor traktor samt en transportbil med flak till Stockhagens IP.

Inventarier övrigt –Avser kompletterings- och ersättningsinventarier vid behov i verksamheterna.

Pågående projekt	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Upparbetat 2020-12-31	Beräknad totalutgift
8826 Servicebyggnad Stockhagen etapp 2	3,5			9,5	13,0
Summa pågående projekt	3,5	0	0	9,5	13,0
Planerade projekt	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023		Beräknad totalutgift
SIP Belysning ispist ishall	0,7				0,7
SIP Kylanläggning	7,0				7,0
SIP Ispist utebana		4,0			4,0
SIP Sarg och bås utebana		1,2			1,2
SIP Luftsluss ishall			0,8		0,8
EIP VVS och värmeåtervinning	2,0				2,0
EIP Servicelänga byggnr 9055		9,0			9,0
EIP Belysning fotbollsplan		0,8			0,8
EIP Renovering klubbhus BV	0,8				0,8
EIP Luftsluss ishall	0,7				0,7
EIP Belysning ispist ishall		0,7			0,7
Dv Hantering servicebyggnader				9,0	9,0
DaGy Belysning fotbollsplan	0,7				0,7
DaGy Tennisbanor ny funktion		1,5			1,5
Planerat underhåll	3,1	2,5	2,2		7,8
Inventarier maskininköp IP	1,8	1,8	1,8		5,4
Inventarier övrigt	0,9	0,9	0,9		2,7
Summa planerade projekt	17,7	22,4	14,7	0	54,8
Summa investeringar	21,2	22,4	14,7	9,5	67,8

Risker

Danderyds kommun är en till ytan liten kommun med ett serviceutbud inom kultur och fritid som är högt. För att nå människor är det viktigt med närhetsprincipen. Forskning och erfarenhet visar att man når en större bredd om man bygger upp små verksamheter i lokalsamhället. Danderyd är ett gott exempel på detta där hög lokal närvaro bidrar till ett högt nyttjande av de kommunala verksamheterna något som bland annat framgår i statistik från Kungliga biblioteket och Riksidrottsförbundet. Frågan måste dock ställas om Danderyds kommun på några års sikt har de ekonomiska förutsättningar som krävs för att behålla denna servicenivå.

Med minskade anslag ökar behovet av ett politiskt förtydligande beträffande verksamheternas uppdrag. Frågeställningen om vad man vill med verksamheterna och vilken service dessa förväntas ge allmänheten måste lyftas.

En utveckling i samhället där allt fler funktioner sker digitalt tydliggör behovet av biblioteket som en plats som överbryggar den digitala klyftan i samhället (där medborgare utan digital vana inte kan göra bankärenden, hålla kontakt med vänner och familj, kommunicera med myndigheter m.m.). Utan tydligt uppdrag och resurser riskerar biblioteket att misslyckas med denna viktiga uppgift.

Måluppfyllelsen är starkt beroende av personalen som är den främsta faktorn för verksamheterna. Mål om ungdomars hälsa och välmående samt äldres ensamhet och isolering kan inte uppnås utan mellanmänskliga möten. Dessa möten möjliggörs av den personal som finns i verksamheterna. En fortsatt uppräkningsram om 1 procent årligen kommer att innebära en minskning av personal och minska förutsättningarna för en god måluppfyllelse.

Målet bör vara att göra idrott och anläggningar mer hållbara ur ett klimatperspektiv. När det gäller fastighetsbeståndet finns ett stort framtida behov av upprustning och byte av installationer såsom kylinstallationer, belysning samt VVS. För att minska energianvändningen bör möjligheterna att i större utsträckning värmeåtervinna tas tillvara. Att utreda framtida lokalbehov blir viktigt, då underhåll av fastigheter som inte nyttjas på ett optimalt sätt belastar såväl drift- som investeringsbudget. Med minskade anslag finns inga möjligheter att prioritera miljö- och klimatfrågorna.

Effektivisering

Ett fortsatt "osthyvlande" inför planperioden 2022 och 2023 är inte realistiskt. Verksamheterna riskerar att bli utarmade. I och med budget 2020 genomfördes en stor effektivisering. Djursholms fritidsgård lades ner till förmån för en icke platsbunden verksamhet som är uppsökande. Förändring av arbetslagsorganisationen inom anläggningar genomfördes. Bibliotekens öppethållande sågs över. Träffpunktens verksamhet krymptes och öppen förskola avvecklades. I och med 2021 års budget bedömer förvaltningen att möjligheterna att "osthyvla" är uttömda samt att förvaltningen inför 2022 och framåt står inför uppgiften att föreslå ett minskat utbud om inte ekonomiska resurser finns.

För Ungt fokus medför fortsatta effektiviseringskrav att det kultur- och aktivitetshus som håller på att skapas i tidigare Fribergagården får svårt att fyllas med annat innehåll än det som finns idag. Lokalerna måste anpassas och utvecklas, personal måste kunna möta upp med olika kompetenser, material som stimulerar och lockar måste finnas. Fribergagården är den enda öppna mötesplatsen på helger och ska kunna nå ut till alla kommunens ungdomar. Detta är inte görligt med krympande budgetförutsättningar.

Inom bibliotek kommer fortsatt effektivisering att innebära bibliotek utan bemanning, minskad aktualitet i mediebeståndet samt minskad möjlighet till lån av e-böcker. Resultatet blir tomma och innehållslösa lokaler.

Inom anläggningar kommer fortsatta effektiviseringskrav att medföra minskat planerat underhåll samt en lägre investeringstakt. Material kanske inte kan köpas in eller medarbetare kanske inte finns som kan avhjälpa akuta fel på anläggningarna. På kort sikt kan detta medföra akuta driftstopp, på lång sikt medför det ökade investeringskostnader då små fel blir stora och riskerar att leda till långvariga driftstopp. Minskad personaltäthet kan också påverka servicenivån på respektive anläggning. Förvaltningen kan komma att behöva göra prioriteringar av uppdragen och dra ner på vissa uppdrag. Detta kan också påverka människors kundnöjdhet samt trygghetskänsla på anläggningarna.

Inom föreningsstöd har systemstöd införts för enklare hantering av lokalbokning och fakturering. Effektivisering innebär huvudsakligen att erbjuda färre lokaler och minska ner tider i hallarna samt sänka föreningsbidrag.

Medborgarna efterfrågar och uppskattar att kulturskolans undervisning erbjuds i anslutning till barnens skolor och möjligheten att välja i ett brett kursutbud. För Kulturskolan riskerar en fortsatt effektivisering att ge en negativ spiral i form av minskad och mindre attraktiv verksamhet. Varje lärare i kulturskolan undervisar i ett specifikt ämne, dvs lärarna kan inte ersätta varandra. Förvinner en lärare förloras ett ämne och därmed elever. Färre lärare innebär undervisning på färre platser. Risken att förlora statusen som kulturskola, dvs att erbjuda verksamhet där eleverna samverkar och möts mellan konstformerna är stor när lärarna blir färre. Nuvarande finansieringsmodell där anslaget endast täcker en del av kostnaderna och resten måste täckas med elevavgifter innebär att det inte finns några medel eller resurser för att utveckla verksamheten i form av nya ämnen, nya målgrupper eller kompetensutveckla lärarna. Under perioden 2021-2022 kommer kulturskolan att behöva återbesätta fyra pensionsavgångar, vilket innebär högre lönekostnader.

Inom kulturstöd innebär årliga effektiviseringskrav att bidrag till föreningar och fristående musikskolor sänks samt att programutbudet kommer att minska. Risken med detta är att det i längden kan innebära sämre livskvalitet för kommuninvånarna, särskilt för prioriterade grupper som äldre och barn/unga, på grund av ett försämrat utbud, möjlighet att utföra sina intressen och färre sociala mötesplatser. Föreningarna är viktiga för civilsamhället, de gör en stor insats för medborgarna och även kommunen med att bland annat utföra centrala uppdrag som valborgs- och midsommarfiranden, att hålla fungerande föreningsarkiv, kulturhistoriska insatser, något som i annat fall skulle kunna bli fråga för kommunen att hantera. Minskade bidrag till föreningarna kan innebära ökande kostnader för kommunen. Verksamheten har enligt reglemente ansvar för drift och skötsel samt uthyrning av aulorna i Viktor Rydberg och Danderyds gymnasium. Dessa lokaler innebär en administration och ett ansvar som inte står i proportion till det nyttjande och behov som kulturverksamheten har av dessa lokaler. För det primära kulturutbudet är det Danderydsgården som nyttjas.